

VN/20253/2024
kirjaamo.tem@gov.fi

Suomen sähkönkäyttäjien lausunto fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportista

Suomen sähkönkäyttäjät ry (ELFi) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä fossiilittoman jouston työryhmän loppuraportista.

Edustamme Suomessa sähkön netto-ostajia. Jäsenyrityksemme ovat yli 1 GWh vuodessa kuluttavia kaupan, teollisuuden ja palvelualojen yrityksiä, joille luotettavat sähkömarkkinat ovat keskeisiä liiketoimintojen kustannusten, kilpailukyvn ja investointien näkökulmasta.

Sähkön ostajien näkökulmasta on aivan keskeistä, että Suomessa riittää sähköä kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Tästä syystä tämä loppuraportti ja sen pohjalta suunniteltavat toimenpiteet ovat merkityksellisiä jäsenistöllemme, ja koko Suomelle tulevaisuuden kilpailukyvn sekä puhtaan siirtymän onnistumisessa.

Suomen sähkönkäyttäjiltä pyydettiin edustajaa fossiilittoman jouston työryhmään. Koimme roolimme pysyvänä asiantuntijana merkitykselliseksi. Tästä syystä teetimme jo syksyllä asiakokonaisuuteen liittyvän erillisselvityksen, jotta pystyisimme parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan työryhmän tuloksekasta työtä. Selvityksessä esitettiin perusteltuja näkemyksiä ongelman ratkaisun kannalta keskeisimpiin kysymyksiin.

- Tarvitsimme arvion siitä, mikä voisi olla kapasiteetin tarve tuulettomina aikoina vuonna 2035 ja kuinka kauan kyseiset jaksot voivat kestää.
- Mitkä ovat teknisesti mahdollisia tuotantomuotoja, joilla paikataan erityisesti pitkän aikavälin tuulettomien jaksojen tehovajetta.
- Soveltuvatko tarkastelun alaiset tuotantomuodot myös lyhyen tehovajeen lieventämiseen.
- Onko olemassa Suomen kilpailukykyä edistävää toimintamallia olemassa, eli mitkä olisivat mahdolliset kansantaloudelliset kokonaisvaikutukset eri vaihtoehdoissa.

Tulosten perusteella selkeytimme ELFin kantaa asiakokonaisuuteen, ja pystyimme rakentavasti tuomaan näitä perusteltuja näkemyksiä mukaan työryhmän yhteiseen pohdintaan asiasta.

ELFin yleiset kommentit loppuraporttiin

Loppuraportti vastaa mielestämme erittäin hyvin annettuun toimeksiantoon tarjoten realistisen ja kustannustehokkaan tukimekanismin ja kilpailutusvaihtoehdon uudelle tai uusitulle fossiilittomaan joustoon kykenevälle kapasiteetille. Olemme vakuuttuneita siitä, että raportin johtopäätösten pohjalta tehty kilpailutus tulee

olemaan onnistunut ja pienentämään merkittävästi riskiä tehopulan uhasta tuulettomina ajanjaksoina.

Työryhmän raporttiin on jätetty kaksi eriävää näkemystä. Koska ne julkaistaan työryhmän raportin yhteydessä, otamme osaltamme kantaa myös niihin.

Ymmärrämme Fingridin tahtotilan siihen, että kyseisen kapasiteetin tulisi tekniseltä kyvykkyydeltään pystyä tarjoamaan säätöä Fingridin reservimarkkinoille.

Oma selvityksemme osoittaa, että tarjouskilpailussa on käytännössä hyvin vaikeaa pärjätä, jos kapasiteetin tekniset reunaehdot eivät mahdollista potentiaalista kassavirtaa spot-markkinan ulkopuolelta. Emme täten pidä teknisten kilpailua rajoittavien reunaehtojen tuomista osaksi tarjouskilpailua, jos kaupalliset realiteetit tukevat kyseisten ominaisuuksien taloudellista tarvetta. Markkinaehtoisuudelle tulee jättää tilaa avoimilla sähkömarkkinoilla.

Suurempaa ymmärrystä osaltamme saa Fingridin näkemys siitä, että kapasiteetilta edellytettäisiin kykyä tarjota joustoa markkinoille läpi vuoden. Tekemämme analyysin osoittaa kuitenkin sen, että suurin tehopulaan liittyvä uhka kohdistuu korkean kulutuksen aikaisille talvikuukausille, joille mielestämme on tärkeintä asettaa ohjaavat kriteerit tukea saaneen kapasiteetin tarjonnalle. Tämän ajanjakson ulkopuoliselle ajalle voi olla mielestämme eri kriteerit, jopa merkittävästi talvikautta lievemmat. Tähän ei työryhmässä kuitenkaan yksimielisesti päädytty. On kuitenkin hyvä muistaa, että markkinoille tarjottavan kapasiteetin valvonnan perustana Suomessa on Energiaviraston toimesta tehtävä REMIT-valvonta. Tähän valvontaan ELFi luottaa, ja turvaa myös talviajan ulkopuolella. Jos tämä valvonta ei toimi, niin myös ELFin näkökulmasta Fingridin esittämille valvontakriteereille voi todella olla tarvetta.

Paikallisvoima kyseenalaistaa työryhmän raportin pohjana olevan kysynnän kasvuskenaarion sekä toivoo arviota tukimekanismin vaikutuksesta sähkömarkkinoihin ja sähköjärjestelmän kokonaiskustannuksiin.

ELFi perehtyi näihin asioihin jo siinä vaiheessa, kun saimme kutsun osallistua työryhmätyöhön. Teetimme asiasta erillisen selvityksen. Tekemämme arvion mukaan potentiaalinen tehovajeuhka ilman uutta kapasiteettia ylttäisi jopa 2000 MW:iin vuonna 2035. Kysynnän määrän tai profiilin herkkyytarkastelut eivät mielestämme muuta sitä tosiseikkaa, että tarve fossiilittoman jouston tukimekanismille ja uudelle kapasiteetille on todellinen ja tarpeellinen.

Mielestämme keskeisin vaikutusarvio on kansantaloudellinen, ei sähkömarkkinan tai järjestelmän kustannusarvio. Sähkö on perushyödyke, eli keskeinen tuotannon- ja hyvinvoinnintekijä Suomessa. Se ei sähkön ostajan ja kuluttajan näkökulmasta saa loppua kesken, vaan sitä tulee riittää kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Teettämämme selvityksen tukimekanismiin sijoitetut varat tuottavat 5–8 kertaisesti suuremman taloudellisen lisäarvon Suomelle.

Haluamme korostaa sitä, että uhka tuulettomien talvikuukausien aikana esiintyvistä tehopolasta ei ole markkinatekninen asia, joka koskee vain sähkömarkkinoilla aktiivisesti toimivia yrityksiä. Kyse on mitä suuremmin kansainvälisestä Suomi-kuvasta investointikohteena, suomalaisten yritysten kilpailukyvystä sekä tavallisten suomalaisten hyvinvoinnista, sähköstä ja lämmöstä. Jos nykyinen markkinamalli ei kannusta investointeihin sähköjärjestelmätason tehonriittävyteen ilman, että sähkön

hinnat nousevat kilpailukyvyyn kannalta kestävämmälle tasolle, niin vaihtoehtoisia keinoja tulee kartoittaa ja ottaa käyttöön. Tähän tarpeeseen lausunnon kohteena oleva työryhmän raportti vastaa erinomaisesti.

ELFin yksityiskohtaiset kommentit loppuraportissa esitettyyn tukimekanismiin

Työryhmän raportti ehdottaa yksityiskohtaisesti rajoituksia ja pelisääntöjä tukimekanismiin liittyvään kilpailutukseen. Kustakin kohdasta käytiin työryhmässä asiantuntevaa ja syvällistä keskustelua. Haluamme tuoda esille ELFin tuen ja näkökulman tukimekanismin eri osa-alueisiin.

Tuen tyyppi

Mielestämme investointituki on ainoa oikea vaihtoehto. Suora tuotantotuki olisi keinotekoisesti muuttanut markkinoilla olevien tuotantokapasiteettien luontaista ajojärjestystä. Tämä ei kuulunut tehtävänantoon, vaan siinä on mainittu ainoastaan sähkön hinnan kohtuullisuus ja riittävyys tuulettomien pakkasjaksojen aikana.

Tuen tulee kohdistua uuteen kapasiteettiin, uuteen kapasiteettiin voidaan joissain tapauksin hyväksyä myös tehonkorotukset.

Keskustelun kohteena oli alun perin sekä lyhyen että pitkän aikavälin joustoon kykenevät laitokset. Tietoisuuden kasvaessa eri vaihtoehtoista selkeni, että on olemassa kapasiteettia, joka pystyy tarjoamaan tukea molempiin tarpeisiin.

Hankintatapa

Julkinen avoin tarjouskilpailu, jossa kukin voittava tarjous saa pyytämänsä tuen on mielestämme oikeudenmukaisin. Tämä malli mahdollistaa erilaisten investointien osallistumisen samaan tarjouskilpailuun.

Mielestämme on perusteltua jakaa tarjouskilpailut ajallisesti kahteen osaan. Kannatamme myös sitä, että täysin uusille investoinneille olisi oma kiintiönsä. Ensimmäisessä kilpailutuksessa voitaisiin ehkä hyväksyä vain täysin uusia investointeja, koska niiden rakentamisessa voi kestää täydennysinvestointeja pidempään.

Kapasiteetille asetettavat tekniset vaatimukset tarjouskilpailuun osallistumiseksi

Tehorajojen asettaminen investoinneille (5–150 MW) on mielestämme perusteltua. Pienempi alaraja kasvattaisi hallinnointikustannuksia, ja ylärajan kasvattaminen heikentäisi kapasiteetin maantieteellisen hajauttamisen tuomaa resilienssiä. On tärkeää, että pienet yksiköt voivat osallistua kilpailutukseen kapasiteetin aggregoinnin myötä.

Pidämme ehdotettuja kysyntäjoustoon liittyviä ehtoja kohtuullisina.

"Kulutusjoustokapasiteetin on oltava sellaista, joka olisi ilman uutta investointia joustamatonta tai jonka joustokapasiteetti kasvaa merkittävästi investoinnin myötä."

Kannatamme ehdotuksessa olevaa toimintavelvoiteaikaa, valmistumisaikaa, tuen maksamisen periaatetta ja myöhästymissanktion määrää sekä rakennetta.

Tuen takaisinperinnän mahdollistava vähimmäisvelvoite

Tuulettomien pakkasjaksojen ennakointi on hyvin haastavaa, ja tuen piirissä olevan kapasiteetin tulisi ehdottomasti olla aina käytettävissä kyseisinä tuulettomina aikoina. Tästä syystä pelisäännöt kapasiteetin tarjonnalle ja mahdollisille esteille tulee olla

huolella ja tarkasti ennalta määriteltynä. Mielestämme tässä työssä työryhmä on onnistunut erinomaisesti. Kaikki osa-alueet, kuten talvikauden määrittely, vähintään 18 tunnin tarjonta vuorokausimarkkinalle, seuraavien päivien tarjoukset ja lepoaikasääntö ovat perusteltuja sekä tukevat kokonaisuutta.

Tarjousten pisteyttämisperusteet

Tarjousten pisteyttäminen on kompromissi, jossa sähkön ostajien näkökulmasta kustannustehokkuuden ja toiminnallisuuden tuulettomina aikoina tulee olla ensisijaisina kriteereinä. Pidämme myös perusteltuna sitä, että kapasiteetti sijaisi tehontarpeen kannalta optimaalisesti. Mielestämme työryhmä on päätenyt ehdotuksessaan hyvään toimivaan kompromissiin.

Velvoitteiden noudattamisen valvonta ja sanktiot

Eri markkinaosapuolilla täytyy olla luottamus siitä, että kilpailuun osallistunut voittava kapasiteetti tai jousto rakennetaan, ja se toimii markkinoilla ehtojen edellyttämällä tavalla. Tehokkaat markkinatalouden keinot kyseisten toimien ehkäisyyn ovat taloudelliset, eli sanktiot. Nämä ehdotetut sanktiot ovat tarpeen, vaikka toivomme, että niiden käyttöön ei olisi tarvetta.

Rahoitus

Pidämme perusteltuna sitä, että investointituen rahoitus järjestetään valtion budjetista. Pidämme merkittävänä arvona sitä, että sähkö on perushyödyke, eli keskeinen hyvinvoinnintekijä asumisessa ja työssä. Se ei saa loppua kesken, vaan sitä tulee riittää kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Teettämämme selvityksen perusteella nyt ehdotetulla mallilla tukirahat palautuisivat valtion budjettiin, sillä tukimekanismiin sijoitetut varat tuottaisivat arviolta 5–8 kertaisesti kuluja suuremman taloudellisen lisäarvon koko Suomelle.

Pasi Kuokkanen
Toimitusjohtaja
Suomen sähkönkäyttäjät ry